

Karelia-ammattikorkeakoulu
Medianomi (AMK)

Haastavien teemojen käsittely lastenkirjan kuvittamisessa

Mette Oikarinen

Opinnäytetyö, Lokakuu 2025

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2025
Media-alan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Mette Oikarinen

Nimeke
Haastavien teemojen käsittely lastenkirjan kuvittamisessa

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä keskitytään lastenkirjan kuvittamiseen sekä siihen, miten lastenkirjoissa voidaan käsitellä vaikeita teemoja, kuten pelkoa, surua, menetystä, mielenterveyttä tai yksinäisyyttä. Tutkin sellaisten lastenkirjojen kuvituksia, jossa käsitellään kyseisiä haastavia teemoja. Osana opinnäytetyötä kehitetään lastenkirjakonsepti, jossa hyödynnetään saatuja keinoja. Kuvitustyö toteutetaan Adobe Illustratorilla.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia lastenkirjan kuvituksen roolia vaikeiden teemojen käsittelyssä sekä tarkastella, kuinka kuvituksen avulla voi tukea lapsen ymmärrystä ja kokemuksia aiheen äärellä. Lisäksi työssä tarkastellaan sitä, miten tuottaa kohderyhmälle mahdollisimman toimivaa sisältöä. Lopussa arvioidaan lastenkirjaprosessin onnistumista sekä toimivuutta. Samalla pohditaan, olisiko jotain voitu tehdä toisin.

Kieli
suomi

Sivuja 42
Liitteet 1
Liitesivumäärä 9

Asiasanat
Lastenkirjallisuus, kuvittaminen, sadut

THESIS
October 2025
Degree Programme in Media

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600

Author
Mette Oikarinen

Title
Handling Challenging Themes in Illustrating a Children's Book

Abstract

This thesis focuses on illustrating a children's book and how children's literature can deal with difficult themes, such as fear, sadness, loss, mental health problems, or loneliness. The aim was to study illustrations for children's books that deal with these themes. As part of the thesis, 'the aim was to develop a children's book concept that would exploit the methods obtained. The illustration work was carried out with Adobe Illustration.

The aim of the thesis was to research the role of children's book illustrations in dealing with difficult themes and to examine how they can support a child's understanding and experiences of the topic. In addition, the work will examine how to produce content that is as functional as possible for the target group. At the end of the report, the success and functionality of the children's book process is evaluated. Furthermore, possible improvement suggestions are considered.

Language
Finnish

Pages 42
Appendices 1
Pages of Appendices 9

Keywords
children's literature, illustration, tale

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Lastenkirjat ja sadut.....	6
2.1	Lastenkirja	6
2.2	Satu	6
3	Satujen merkitys lapselle.....	7
4	Vaikeiden teemojen käsittely lastenkirjallisuudessa.....	8
4.1	Lasten tunteiden ymmärtäminen	8
4.2	Kirjallisuus terapeuttisena välineenä	9
5	Käsittelyssä lastenkirjat.....	12
6	Lapsille kuvittaminen	19
7	Lastenkirjaprosessi.....	21
7.1	Liisa ihmemaassa -syndrooma.....	21
7.2	Juoni	22
7.3	Hahmot.....	23
7.3.1	Hahmojen synty	23
7.3.2	Utu	24
7.3.3	Nuur.....	25
7.3.4	Vanhemmat.....	29
7.4	Kuvitustyö.....	31
8	Lastenkirjani toimivuus terapeuttisena välineenä.....	38
9	Pohdinta.....	40
	Lähteet	42

Liitteet

Liite 1 Valmis kuvitus

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on lastenkirjan kuvittaminen sekä miten lastenkirjallisuudessa voidaan käsitellä haastavia teemoja. Opinnäytetyössä tutkitaan lastenkirjallisuuden kuvitusta nimenomaan sellaisten kirjojen näkökulmasta, jossa käsitellään haastavia teemoja. Tavoitteena on selvittää, miten kuvituksen eri keinot auttavat viestimään vaikeista aiheista ja miten ne tukevat lasta niiden käsittelyssä. Lisäksi opinnäytetyössä luodaan oma lastenkirja, joka käsittelee vaikeaa aihetta hyödyntäen näitä kuvituksen keinoja.

Lastenkirjallisuus, etenkin sadut, ovat merkittävässä roolissa lasten elämässä. Kautta aikojen lastenkirjallisuutta on käytetty viihteen lisäksi myös opettavana välineenä lapselle. Lastenkirjallisuus on erityinen taiteenmuoto, sillä se tarjoaa paljon uusia työkaluja lasten elämään ja kasvuun. Lapset oppivat satujen myötä uusia näkökulmia ja saavat niistä samaistumispintaa sekä vertaistukea omaan elämäänsä. Siksi lastenkirjallisuus onkin oivallinen väline vaikeiden teemojen käsittelyyn, koska niillä voi olla hyvinkin parantava ja terapeuttinen vaikutus lapsen elämään.

Lisäksi työssä perehdytään siihen, miten luodaan kohderyhmälle mahdollisimman mielekäästä ja toimivaa sisältöä. Toiminnallisen osuuden lastenkirjan kuvituksen kohteena on ensisijaisesti 8–10-vuotiaat lapset, jotka ovat juuri siirtyneet koulumaailmaan. Tällöin heille on muodostunut jo jonkinlainen tekstin lukutaito, jolloin tekstin ja kuvituksen muodostamalla kokonaisuudella voidaan viestiä vaikuttavammin.

Lopussa käsitellään tarkemmin lastenkirjan luomisprosessia ja sen toimivuutta terapeuttisena välineenä. Kuvitus toteutetaan Adobe Photoshop-ohjelmalla. Työn lopuksi pohditaan myös kuvituksen onnistumista, sen vaikutusta lastenkirjan visuaaliseen ilmeeseen sekä sen roolia tarinan ja teemojen välittämisessä.

2 Lastenkirjat ja sadut

2.1 Lastenkirja

Lastenkirjallisuudella tarkoitetaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, jotka ovat tavallisesti lyhyitä ja yksinkertaisia sanastoltaan sekä lauseenrakenteeltaan. Tyypillisesti ne ovat hyvin mielikuvitteellisia sisällöltään ja kuvituksella on siinä merkittävä rooli. Lastenkirjallisuuden alalajeihin luokitellaan muun muassa sadut, fantasiakertomukset sekä kuvakirjat. (Tieteen termipankki 2018.)

Ensimmäiset lastenkirjallisuudet ovatkin olleet opettavaisia tarinoita, jotka ovat liittyneet vahvasti uskontoon. Lastenkirjallisuuden uranuurtajina voidaan pitää tunnettuja H. C. Andersenia sekä Grimmin satuja. Heidän lisäksi klassisia lastenkirjailijoita Suomessa ovat Tove Jansson, Tuula Kallioniemi sekä Sinikka ja Tiina Nopola. (Tieteen termipankki 2018.)

2.2 Satu

Satu on mielikuvitukseen perustuva kertomus, jossa on usein selvä ja vakiintunut juonirakenne. Yleensä saduissa kerrotaan mielikuvituksellisia tarinoita, jotka poikkeavat arki elämästä. (Tieteen termipankki 2014.) Sadulla ei ole kuitenkaan selvää rajausta sen määrittämisessä. Sillä ei ole vain yhtä tiettyä merkitystä tai tulkintaa, vaan se määräytyy eri-ikäisten lasten ja nuorten ymmärryksen varassa. Satujen avulla edistetään oppimista, mutta ennen kaikkea sillä vaikutetaan suoraan tunne-elämään. (Ylönen 2000, 7–9.)

Sadun rakenteet ovat olleet kautta aikojen lähes samankaltaisia aina kansansaduista nykyajan satuihin. Sadun rakenteessa esitetään yleensä alussa jokin ongelma. Esitetty ongelma on ratkaistava ja tästä seikkailu alkaa. Sadun edetessä päähenkilö tulee kohtaamaan esteitä ja hankaluuksia, mutta päihittää ne, ja oppii näistä kokemuksista jonkin merkittävän opetuksen. Sadussa

kohdataan myös jonkinlainen kriisi, joka johtaa ratkaisuun. Tämän jälkeen sanakarin on koettava välttämätön muutos, joka johtaa sadun onnelliseen päättymiseen. (Ylönen 2000, 12–13.)

3 Satujen merkitys lapselle

Satuja voidaan pitää erittäin oleellisena osana lapsen elämää, sillä niiden avulla vahvistetaan mielikuvitusta sekä muita elämän taitoja. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 15). Satuja kerrotaan lasten viihdyttämiseksi, rohkaisemiseksi sekä lohduttamiseksi, mutta ennen kaikkea myös opetusmielessä. Lapselle opetetaan oikeasta ja väärästä, moraalista sekä tavallisista arkisista asioita. Satuhetkessä lapsi oppii keskittymään ja kuuntelemaan sekä ymmärtämään kuulemaansa. (Ylönen 2000, 27.)

Lapsella on tapana ottaa mallia kaikesta mitä hän näkee, kuulee ja lukee. Siksi sadut ovat erittäin hyvä väline lapsen kehitykselle ja opetukselle, sillä ne jäävät usein paremmin mieleen. (Ikonen, Marttila & Vaijärvi 1978, 14.) Satujen avulla lapset pystyvät harjoitella turvallisesti tunteiden ja vaikeiden teemojen kokemista ja saavat samalla kosketuksen omaan tunne-elämäänsä. Eläytyessään satuun ja niiden hahmoihin he oppivat erilaisia elämäntaitoja, empatiaa ja myötätuntoa. Kuvitteelliset sadut ovat myös turvallinen ja helpompi tapa kohdata ja käsitellä hankalia tilanteita, sillä lapsi ymmärtää, ettei se ole totta. (Marjamäki 2015, 15.)

Satua tutkiessa lapsi käy nelivaiheisen prosessin läpi. Ensimmäisenä lapsi tunnistaa sadussa jotain itseään koskettavaa ja samaistuttavaa. Sen jälkeen hän ottaa asian tarkasteluun, jossa hän miettii, millä tavalla ja miksi asia häntä koskettaa. Vastakkain asettelun vaiheessa lapsi peilaa oman elämänsä tapahtumia kirjan tapahtumiin, josta seuraa viimeinen vaihe eli omaan elämään soveltaminen. Siinä lapsi oivaltaa jotain pohtimastaan asiasta, jolloin hänen toimintamallinsa muuttuvat omassa elämässään. (Mäki & Arvola 2009, 15–16.)

4 Vaikeiden teemojen käsittely lastenkirjallisuudessa

4.1 Lasten tunteiden ymmärtäminen

Lapsilla tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen ei ole aina helppoa, sillä joitain tunteita koetaan ensimmäisiä kertoja. Kirjallisuuden avulla lapset voivat käsitellä kyseisiä aiheita turvallisesti, turvallisen aikuisen kanssa. Tunteisiin ja aiheisiin suhtautuminen helpottuu, kun niille löytyy nimi ja selitys. (Marjamäki 2015, 17.) Kirjojen avulla lapsilla on mahdollisuus kohdata sellaisia aiheita, joita ei välttämättä kohtaisi muuten omassa arjessaan. Samaistuttavien tarinoiden myötä lapset saavat vertaistukea sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta kirjojen välityksellä. Lapsi voi ammentaa saduista yhtäläisyyksiä satujen hahmoista ja tapahtumista omaan elämäänsä mielikuvituksensa ja mielikuvien avulla. (Ylönen 2000, 63).

Tunteet ovat hyvin oleellinen osa lasten elämää ja sadut ovat merkittävässä roolissa heidän elämänsä rakentamiselle. Lapsen yksitoikkoisen ajattelun sekä vähäisten kokemusten puutteen vuoksi hän ei kykene kuvittelemaan ja ajattelemaan aikuisen tavoin, joten saduissa käsiteltävät teemat on käsiteltävä lapsen ymmärrykselle sopivalla tavalla. (Ylönen 2000, 33.) Satujen avulla pystytään lähestymään haastavia teemoja lapsiystävällisesti lapsen elämässä. Vaikeilla teemoilla voidaan tarkoittaa muun muassa surua, pelkoa, mielenterveyttä, menetystä, yksinäisyyttä, kiusaamista tai kuolemaa.

Lapset saavat kirjallisuudesta työkaluja omaan elämäänsä ja asioiden käsittelyyn. Lastenkirjallisuudessa on hyvin tavallista luoda aiheet fantasiamaailmaan, mikä tekee asioiden käsittelystä lapselle mieluisampaa ja turvallisempaa. Nykypäivänä lastenkirjat käsittelevät erilaisia ongelmia hyvin monipuolisesti, mutta joitain aiheita ja teemoja pidetään silti epäsoveliaina lastenkirjaan. Lastenkirjallisuudessa teemojen käsittelyssä tuleekin huomioida lapsen ikä ja tämän kehitystaso aiheeseen nähden. (Luomaranta 2021, 17.) Epäsoveliaina teemoina lastenkirjoissa voidaan pitää esimerkiksi kuolemaa ja väkivaltaa. Jäinkin pohtimaan, onko tällaisten aiheiden käsittely lastenkirjoissa oleellista tai välttämätöntä.

Tekstit auttavat lukijan omien tunteiden äärelle ja virittävät uusien näkökulmien luo. Ne myös auttavat näkemään samankaltaisuuksia omien ja muiden ajatusten ja tunteiden välillä, mutta ennen kaikkea luovat toivoa ja turvaa.

Lapsien kanssa kirjallisuuden keskiössä on aina onnellinen loppu. Tällöin lapsi tiedustaa, että kaikki päättyy lopulta hyvin, mikä antaa sijaa pelottavienkin tunteiden tuntemiselle turvallisessa ympäristössä. Lisäksi lapsi ymmärtää, että sadut ovat kuvitteellisia eivätkä ne tapahdu oikeasti. (Lumooja 2024.)

Tavallisesti lastenkirjoissa vaikeita teemoja käsitellään suurimmaksi osaksi verbaalisella tasolla, mikä vaatii itse lapselta kehittyntä kielellistä valmiutta sekä älykkyyttä. Tämä antaakin tilaa ja kysyntää sellaiselle lastenkirjallisuudelle, mikä käsittelee kyseisiä teemoja kuvituksen avulla. (Heikkilä-Halttunen 2010, 280–285.)

4.2 Kirjallisuus terapeuttisena välineenä

Kun lastenkirjallisuudessa käsitellään vaikeita teemoja, ne liittyvät usein kokemuksiin, jotka voivat olla lapselle emotionaalisesti kuormittavia ja jopa traumaattisia. Kriisitilanteet voivat herättää lapsessa voimakkaita tunteita ja kysymyksiä, joita ei välttämättä osaa esittää ja kyseenalaistaa. Tällöin lastenkirjat tarjoavat turvallisen lähestymistavan kyseisiin aiheisiin. Vaikka aiheet eivät olisikaan traumaattisia, kirjallisuudella voi siitä huolimatta olla terapeuttinen vaikutus lapseen.

Lastenkirjallisuutta voidaan hyödyntää terapeuttisena välineenä kliinisessä terveydenhuollossa, mielenterveyden ongelmissa, kouluissa sekä kuntoutuksessa terapeutin tai ohjaajan opastuksella. Vaikka yleensä kirjallisuusterapiaa tarjotaan koulutetun ammattilaisen ohjauksessa, myös lapsen vanhempi on pätevä hyödyntämään terapeuttista kirjallisuutta lapsen kehityksessä ja kasvussa. (Suvilehto & Ebeling 2008.) Kirjallisuusterapialla tarkoitetaan toimintamenetelmää, jolloin kirjallisuutta käytetään apuna lapsen ongelmien ymmärtämiseen sekä käsittelyyn. Kirjallisuusterapia on sateenvarjokäsite, jonka alle luokituu monenlainen lukeminen ja kirjoittaminen kuten myös audiovisuaaliset aineistot. Sen tavoitteena on toimia terapeuttisena

välineenä, joka lisää tunteita, asenteita ja oivalluksia. (Mäki & Arvola 2009, 12.) Tunteiden tunnistamisen sekä kipeiden asioiden käsittelyn lisäksi kirjallisuusterapian avulla kehitetään muun muassa itseimaisua sekä itsetuntemusta, omien ajattelumalleihin tutustumista, kokemusten jäsentämistä ja omien havaintokykyjen harjaantumista. (Tyttö 2025).

Kirjallisuusterapiaa järjestetään kaikenikäisille eri elämäntilanteisiin. Sitä voidaan järjestää myös eri tavoilla. Ohjattava voi kirjoittaa, jolloin tämä pääsee itse sanallistamaan ajatuksiaan ja ongelmiaan, tai sitten hän voi löytää valmiin tekstin lukemisen kautta yhtäläisyyksiä tarinan hahmoihin ja tilanteisiin. Terapeutti tai ohjaaja voi auttaa etsimään ja hyödyntämään oikeanlaista kirjallisuutta ohjattavalle, mikä auttaa tätä saavuttamaan tavoitellun päämäärän. (Suvilehto & Ebeling 2008.)

Lasten ja nuorten kirjallisuusterapiassa hyödynnetään nimenomaan satuja, jonka tarkoitus on toimia ennaltaehkäisevästi sekä kuntouttavana välineenä. Saduissa esitetyt traumat ja vaikeudet tarjoavat nuorelle mahdollisuuden kohdata ja työstää näitä luomalla uusia näkökulmia lapsen elämään. (Mäki & Arvola 2009, 13.) Parhaimmillaan sadut kuvastavat lapsen tapaa ymmärtää sekä kokea maailmaa. Siksi sadut ovatkin ainutlaatuinen kirjallisuuden ja taiteen muoto, sillä lapsi kykenee hahmottamaan näitä luonnollisemmin kuin mitään muuta taiteenlajeja. Tämän vuoksi sadut voivat tarjota lohtua lapselle hyvin erityisellä tavalla. (Suvilehto 2020, 79.)

Lasten kirjallisuusterapiassa voidaan hyödyntää tehokkaasti myös sadutusta. Sadutuksen tarkoituksena on päästää lapsi ääneen, jolloin tämä saa kertoa omin sanoin omista ajatuksistaan. Aikuisen tehtävä tässä tapauksessa on vain kuunnella ja välittää lapselle kokemus kuulluksi tulemisesta. Sadutuksen jälkeen voidaan keskustella tarinan kulusta sekä siitä, millaisia ajatuksia se herätti. Sadutuksen myötä lapsi pääsee kehittämään mielikuvitustaan sekä vuorovaikutustaitojaan. (Järvelä, Heikkilä & Marjamäki 2022.)

Kirjallisuusterapian yksi tärkeimmistä osa alueista onkin vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä. Lapselle omien tunteiden herääminen kirjaa lukiessa on tärkeää, mutta kokemusta lisätään vuorovaikutuksella aikuisen ja muiden

lukuhetkeen osallistuvien kanssa. Tällöin jaetaan ajatuksia, joista voi syntyä uusia näkökulmia ja oivalluksia aiheen äärelle. Vuorovaikutustilanteessa tärkeää onkin kannustava ja turvallinen ilmapiiri. (Lumooja 2024.) Aikuinen voi ohjalla keskustelua tarvittaessa oikeaan suuntaan ja antaa tarinalle merkityksiä, joita lapsi ei välttämättä itse ole tullut ajatelleeksi tai osaa tuoda esille.

Kirjallisuusterapiassa on kuitenkin muistettava, että myös sillä on kompastuskivensä. Lapsen vastaanottamisen kyvyn yliarvioiminen voi olla kohtalokasta, jolloin vääränlaisen kirjallisuuden tuominen lapsen käsiin voi toimia päinvastaisena keinona ongelmien ratkaisemiseen. Lapselle liian raa'an teoksen lukeminen voi tällöin jopa lisätä negatiivisia tunteita entisestään. (Suvilehto & Ebeling 2008.) Terapiassa on osattava huomioida ohjattavan oikeanlaiset tarpeet. Jokaista ohjattavaa määrittelee heidän taustansa, kokemukset, kirjoitustaito sekä luetunymmärtäminen, älykkyys ja motivaatiot, mikä vaikeuttaa tarpeiden yksilöllistämistä. Kirjallisuusterapiasta ei myöskään ole tehty paljoa tutkimuksia, millä voitaisiin osoittaa sen vaikutuksia verrattuna muihin terapeuttisiin menetelmiin. (Jensen 2020.)

Mielestäni kaikenlainen lukeminen on kuitenkin aina hyvästä, eikä lukuhetkeä tarvitse painottaa terapiaistuntona, jos se luo hetkeen ei-toivotun suoriutumisen paineen. Usein lastenkirjat sisältävät opettavaisia tarinoita, josta lapsi ammentaa tahtomattaankin oivalluksia omaan elämäänsä, vaikka kirjoja ei ole suunniteltukaan terapeuttiseksi. Kirjallisuusterapia tarjoaa vanhemmille kuitenkin helposti lähestyttävän mahdollisuuden käsitellä lapselle vaikeita asioita kirjallisuuden avulla. En kuitenkaan voinut olla pohtimatta nykynuorten vähentyneiden lukemistottumusten vaikutuksia tähän, verrattuna aiempiin sukupolviin, jolloin kirjat eivät ole enää välttämättä isossa roolissa lasten elämässä.

5 Käsittelyssä lastenkirjat

Tutkin osana opinnäytettäni sellaisten lastenkirjojen kuvituksia, joissa käsitellään vaikeita teemoja. Tutkinnan kohteekseni valikoitui kirjoja, joissa käsitellään vanhempien eroa, kuolemaa, sotaa, luonnon katastrofia sekä ystävän muuttoa. Valitsemissani kirjoissa tarkastelin kuvitusten tekniikoita sekä sitä, miten niissä pyritään välittämään lukijalle erilaisia viestejä. Ennen kaikkea kiinnitin huomiota siihen, miten itse vaikeaa teemaa voidaan kuvittaa lapselle ymmärrettävällä tavalla. Tein omia referenssikuvituksia kirjoissa käytetyistä tavoista ja tekniikoista, jotta pystyisin havainnollistamaan näitä paremmin opinnäytetyössäni.

Sanna Pelliccionin (2018) kirja Meidän piti lähteä käsittelee sotaa ja perheen pakenemista maastaan. Kirja on sanaton kuvakirja eli sillä viestitään pelkän kuvituksen avulla, mikä jättää lukijalle itselleen paljon tulkinnan varaa tapahtumista. Yksi toistuva elementti kirjan kuvituksissa on väreillä tunteiden ja tilanteiden kuvaamista. Eri väreillä halutaan kuvastaa eri tunnetiloja esimerkiksi pelon tai surun vallitessa käytetään usein tummia ja vahvoja värejä kuten punaista, mustaa ja sinistä. Rauhallisissa hetkissä sen sijaan käytetään seesteisiä ja heleitä värejä alleviivaamaan rahallisuutta ja sanomaa siitä, ettei ole hätää. Tunteiden lisäksi väreillä viestitään myös tunnelmaa. Kiinnitin huomiota siihen, miten vaikeita hetkiä kuvataan tummemmilla sävyillä, kun taas hyviä hetkiä kirkkaammilla sekä vaaleimmilla sävyillä. Kuvituksessa on myös yleistä käyttää sääolosuhteita tunnelman välittämiseen – aurinko symboloi iloa, kun taas sade heijastaa surua.

Hahmotelmassani käytin myös sotaa teemana (kuva 1). Ylemmässä kohdassa nähdään rauhallinen tilanne kaupungin yllä lentävästä lentokoneesta hyödyntäen lempeitä ja ystävällisiä värejä. Alemmassa kohdassa puolestaan samasta kuvasta saa uhkaavan tilanteen tummien värien avulla sekä lentokoneesta putoavat pommit ja liekit vaihtavat tunnelman heti rauhallisesta vaaralliseksi. Väreillä vaikuttaminen toimii todella selkeänä viestin välittäjänä ja se on meillä ihmisillä alitajuntaisesti opittu tapa.

Kuva 1. Kuvitus värinen käytöstä.

Lapset oppivat tulkitsemaan ilmeitä jo hyvin varhaisessa iässä, joten kasvojen kautta välittyvät tunneilmaisut toimivat erittäin vahvana vuorovaikutuskanavana myös. Tällöin kuvituksessa esiintyvät ilmeikkäät kasvot voivat muodostaa lapsessa voimakkaitakin tunteita. (Haverinen 2011, 8.) Kyynelistä lapsi osaa päätellä, että joku on surullinen, kurtistuneet kulmakarvat kertovat vihasta ja naurava suu viestii iloa. Kasvoilla tunteiden välittäminen näkyy myös tutkimissani kuvituksissa.

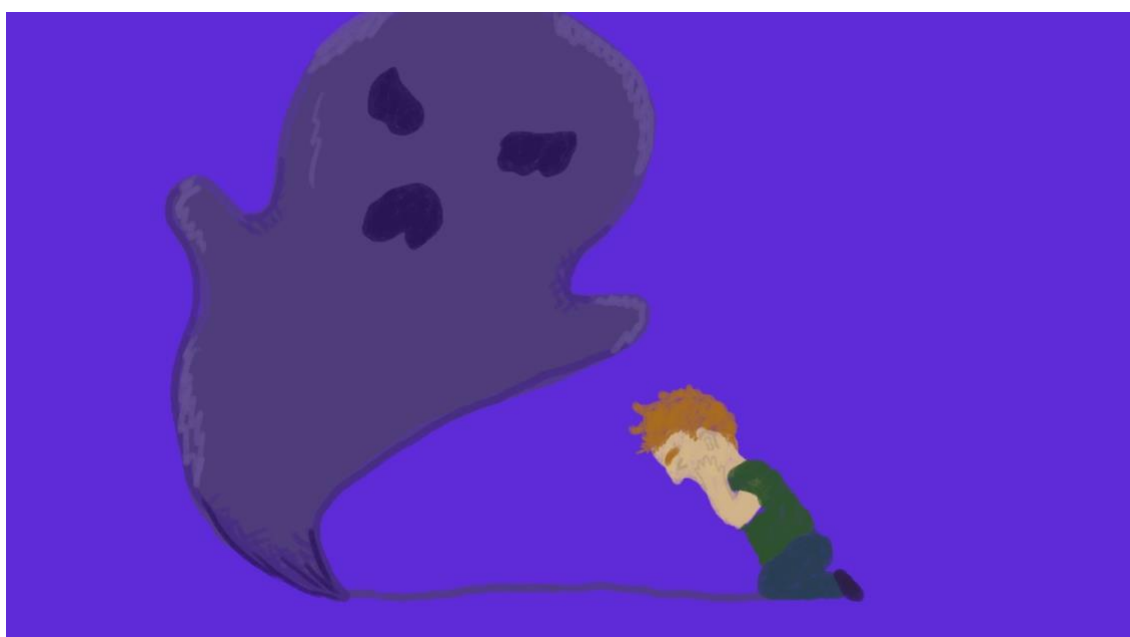
Kati Närhen (2022) sanaton kuvakirja Kadoksissa kertoo ystävän poismuutosta. Päähenkilö on surullinen ystävän lähdöstä, jolloin kaikki tuntuu kurjalta. Päähenkilö tajuaa kuitenkin myöhemmin, että hän voi tehdä uusia ystäviä, ja vaikka vanha ystävä on kaukana, se ei tarkoita, etteikö hän olisi yhä osana

tämän elämää. Kun ei voida viestiä tunteita suoraan tekstin välityksellä, kirjassa tunteita ilmaistaan vahvasti kasvojen ilmeillä. Tässäkin kirjassa väreillä on merkittävä rooli tunnelman ilmiasussa. Ilmeitä tulkitessa voi samalla havaita värien muuttavan sävyjä, mikä vahvistaa päähenkilön tunnetiloja, kuten alakuloisuutta, yksinäisyyttä tai ikävää. Lopussa päähenkilön huomattessa, ettei ystävä ole lopullisesti poissa, ja hän löytää itselleen jopa uuden ystävän, kirja saa uusia värejä, mitkä kuvastavat iloa ja toivoa. Kuvituksessani hyödynsin näitä Närhen kirjassa esiintyviä tekniikoita (kuva 2).

Kuva 2. Kuvitus väreistä ja ilmeistä.

Usein lastenkirjoissa aineellistetaan pelottava tunne tai tapahtuma joksikin mörön kaltaiseksi hahmoksi. Lapsille tällainen aineellistaminen voi olla helpompi tapa käsitellä vaikeita tunteita ja tilanteita, joita ei välttämättä täysin ymmärrä. On helpompaa käsitellä ja purkaa tunteitaan fyysiseen mörköön kuin johonkin vieraaseen, näkymättömään ja aineettomaan käsitteeseen. Hannamari Ruohosen (2017) kirja Kadonnut äitini käsittelee lapsen äidin katoamista ja pois lähtemistä. Lapsi on hämmentynyt ja pelokas, jolloin tunteet purkautuvat ulos kiukkuna. Lapsi ei osaa käsitellä uusia tunteitaan, joten hän kehittää mielessään ruman ja vastenmielisen olennon, jolle tunteet on helppo purkaa.

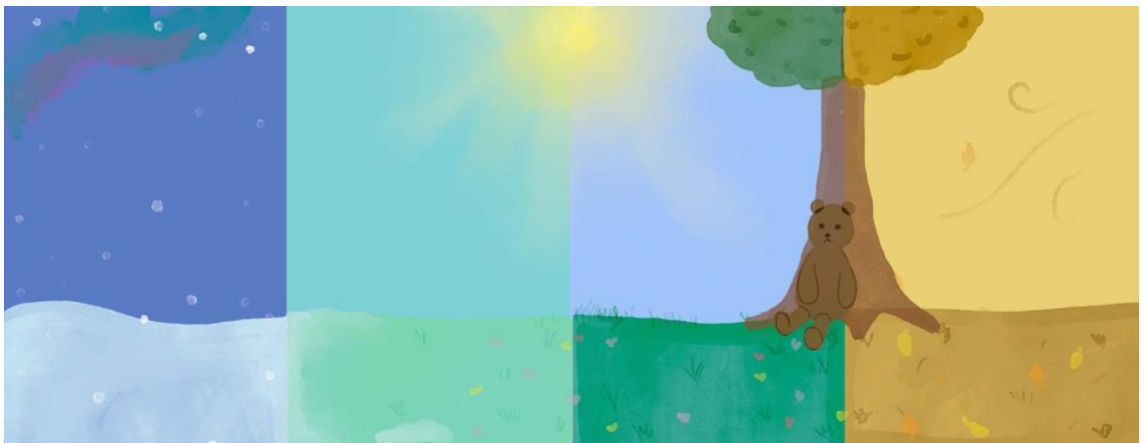

Kuva 3. Kuvitus tunteen aineellistamisesta.

Tarinan tekstissä voi tapahtua paljon, mutta kuvaan saa kuvitettua vain tietyn osan ja hetken. Pidän siitä, miten paljon liikettä, tapahtumia ja aikaa on mahdollista viestiä yhden kuvan välityksellä. Linda Bondestamin (2020) luonnon katastrofia käsittelevä kirja Elämäni pohjalla hyödyntää tällaisia keinoja kuvituksissa. Kuvassa 4 hyödynsin koko aukeaman samalle miljöölle, mutta henkilö on kuvitettu useaan eri kohtaan kuvastamaan juuri nyt tapahtuvaa liikettä. Kuvassa 5 käytän samaa ideaa, mutta siinä puolestaan edetään pidempi aikaväli, jolloin liike ei muutu vaan tausta. Tällaisilla keinoilla tarinassa voi edetä turhat aikavälit nokkelasti ja se lisää kuvituksiin enemmän mielenkiintoa ja yksityiskohtia.

Kuva 4. Kuvitus ajan kuvastamisesta.

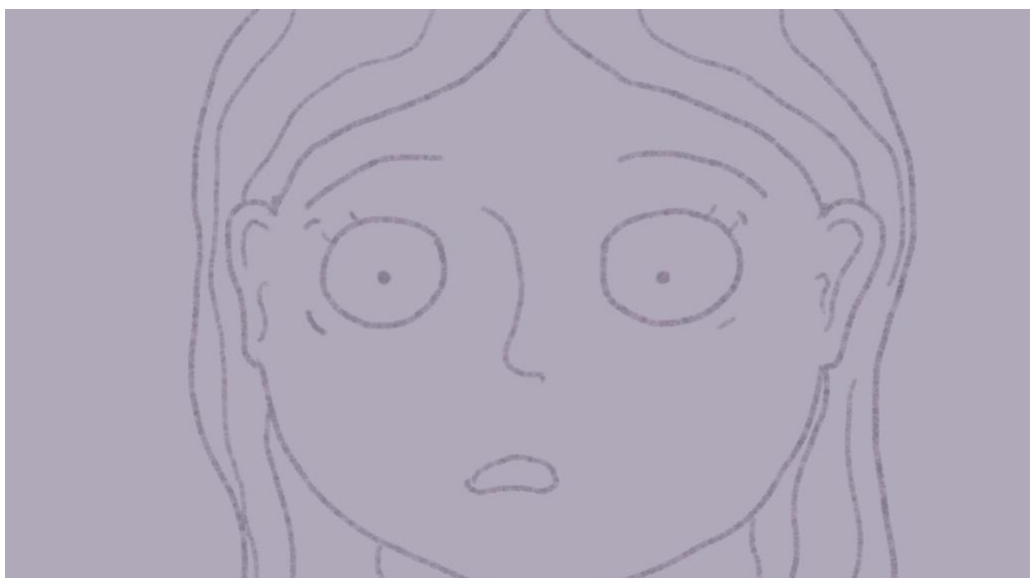
Kuva 5. Kuvitus ajan kulumisesta.

Vaikka lapset pitävät yksityiskohdista ja tutkivat niitä mielellään, vahvan viestin välittämiseen ei aina tarvitse hurjaa määrää kuvallista informaatiotulvaa. Kuvassa 6 hyödynsin Kaisa Haposen (2016) kirjasta *Mur, eli karhu* viestinnän keinoja typografian avulla. *Mur* karhun kirjassa huomasin paljon erilaisia tekniikoita siitä, miten pelkistyksen, sommittelun kuin myös typografian avulla saadaan ohjattua huomio tiettyihin alueisiin, joita halutaan korostaa. Joskus myös pelkkä teksti riittää viestimään vahvaa sanomaa, jolloin kuvitusta ei tarvita.

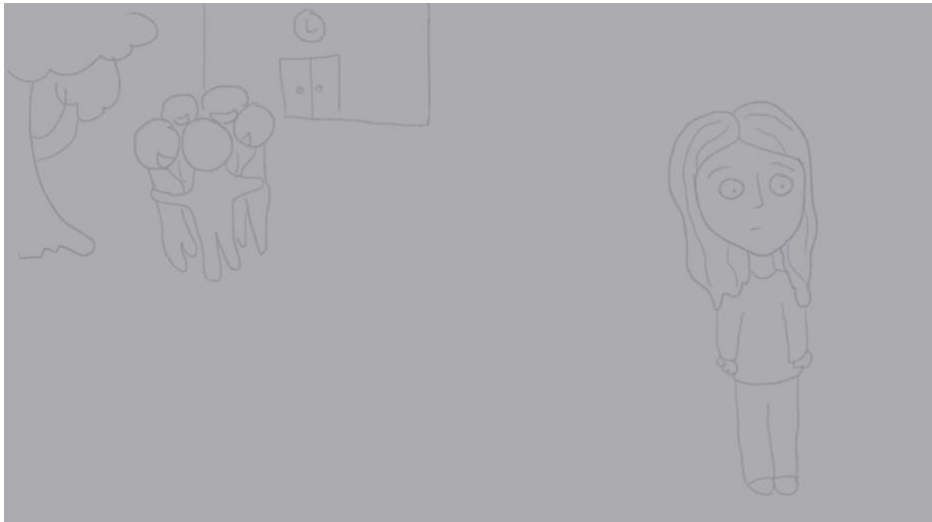

Kuva 6. Kuvitus typografian hyödyntämisestä.

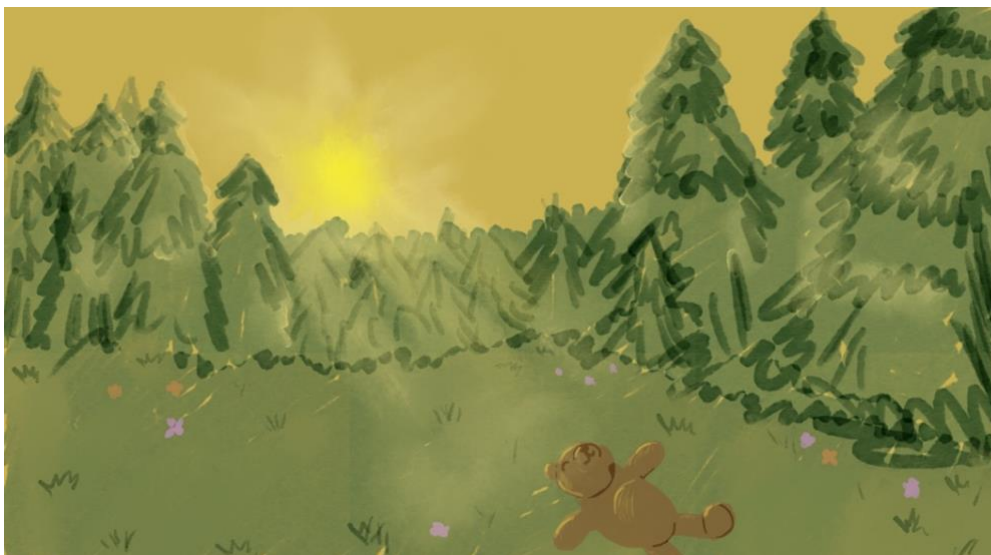
Satu Aspegrenin (2024) kirjassa Hautajaisissa sataa aina käsitellään vanhemman kuolemaa lapsen näkökulmasta. Hetkessä, jolloin lapsi saa kuulla vanhempansa kuolemasta tunnelma on hyvin tyhjä, epätodellinen ja pysähtynyt. Kirjan kuvitukset ovat muuten värikkäitä ja runsaita, mutta menetyksen hetkeä on kuvattu pelkästään ääriviivoja hyödyntäen. Tämä toimii mielestäni erinomaisesti tarkoituksessaan. Kuvassa 7 ja 8 pyrin jäljittelemään tätä tekniikkaa. Yksinkertaisen kuvituksen apuna voi hyödyntää tässäkin tapauksessa värejä.

Kuva 7. Pelkistetty kuvitus ääriviivoja hyödyntäen.

Kuva 8. Kuvitus ääri viivoilla ja väreillä viestinnästä.

Kuva 9. Kuvitus onnellisuudesta auringon välityksellä.

Tärkein huomio, minkä kohtasin tutkiessani lastenkirjoja on se, että jokaisessa kirjassa on aina jollain tavalla onnellinen loppu. Pelko voitetaan, menetys hyväksytään ja toivo löydetään sieltäkin, missä sitä ei tunnu olevan. Tämän on tarkoitus antaa lapselle lohtua ja toivoa tulevasta ja opettaa optimistista näkemystä siitä, että lopulta hyvä voittaa aina pahan. Monesti vaikeista tilanteista selviää entistäkin vahvempana, ja tällöin voidaan palata väreillä viestintään, kuvittamalla värikkäämmän, iloisemman sekä täyteläisemmän kuvan avulla. Aspegrenin kirjassa lapsi nähdään lopulta hymyilevän isänsä

haudalla auringon paisteessa. Hautajaisten sateen jälkeinen aurinko viittaa toiveikkaampaan tulevaisuuteen ja siihen, ettei vaikeat hetket ole pysyviä.

6 Lapsille kuvittaminen

Kuvitus tarkoittaa tekstin, sisällön tai muun kontekstin visuaalista tukemista tai tulkitsevaa kuvaa. Se tiivistää, elävöittää, havainnollistaa ja selkeyttää käsiteltävää informaatiota. Kuvitus voi toimia myös yksinään ilman muuta kontekstia. (Graafinen 2015.)

Kuvittaessa lastenkirjan, joka käsittelee haastavia teemoja, on otettava huomioon nuorelle kohderyhmälle kuvitettavan aiheen sisältö. Kuvitus ei siis saa olla lapsen mielelle liian järkyttävää ja raskasta käsiteltävää. Mielestäni kuvitus ei saa olla kuitenkaan liian monimutkaista tai symbolista lapsen ymmärtämään tasoon nähden. Silloin itse viestin merkitys voi mennä ohi ja tehdä kokonaisuudesta sekavan.

Lastenkirjaa kuvittaessa on pidettävä mielessä se, miten kuvituksesta saa lapselle mahdollisimman toimivan. Yleensä lastenkirjoissa kuvitukset ovat värikkäitä, söpöjä ja sympaattisia, mikä kiinnostaa ja vetoaa kohderyhmään. Kuvittajan kuvitustyyli ja sen toimivuus lukijalle on kuitenkin hyvin yksilöllistä. Voidaan myös ajatella, ettei kuvituksen esteettisyydellä ole merkitystä, mutta todellisuudessa kuvitus vaikuttaa paljon syvällisemmin katsojaan ja siihen, miten kuva lopulta ymmärretään. Esteettiset valinnat voivat vaikuttaa suoraan myös itse oppimiseen. (Sinikumpu 2017, 16–17.) Kirjaa kuvittaessa on myös huomioitava se seikka, että lapset eivät itse osta tai lainaa kirjojaan vaan sen päätöksen tekee yleensä aikuinen. Tällöin kirjan on siis vedottava myös aikuisiin. (Sinikumpu 2017, 25.) Käsitellessä kuvan ja tekstin suhdetta on tärkeää huomioida, ettei tekstin sisältöä kopioida suoraan itse kuvitukseen. Kuvituksen avulla voidaan jatkaa tekstin merkitystä ja luoda toimiva

kokonaisuus, joka toimii yhdessä. Kuvituksen on kuitenkin seurattava tarinaa eikä se voi luoda täysin uusia merkityksiä tekstille. (Sinikumpu 2017, 25–26.)

Jotta kuvituksen välittämä viesti on mahdollisimman mielekäs ja toimiva, kuvittajan on osattava huomioida kohderyhmä tarkasti. Kohderyhmäksi lastenkirjalleni valikoitui 8–10-vuotiaat lapset, jolloin he ovat siirtyneet jo koulumaailmaan. Tuohon ikään lapsille on kehittynyt jo jonkunlainen lukutaito, jolloin he osaavat lukea ja ymmärtävät kuvien lisäksi tekstiä. Uskon kuitenkin, että tuon ikäryhmän lapsille itse kuvien katselu kirjojen parissa on vielä tärkeää, joten kuvitus on merkittävässä roolissa.

Lukutaidottomalle lapselle sivujen kuvat toimivat ensisijaisena kertojana tarinassa. Puolestaan lapsi, joka osaa jo lukea, pitää lukemaan tekstiä pääroolissa tarinankerronnassa. Kuvittajalla on suuri vastuu kuvituksen välittämistä ajatuksista, sillä lastenkirjoilla voi olla pitkätkin vaikutukset lapseen. Usein kohderyhmän aliarvioiminen kuvituksen suhteen aiheuttaa sen, että kuvitus ei ole toimivaa kyseiselle kohderyhmälle. Varsinkin lasten ymmärrystä sekä kykyä huomioida ja havainnoida yksityiskohtia aliarvioidaan. Lapsista ei kuitenkaan usein huomaa heidän suoraa suhtautumistaan kuvitukseen, mikä tekee sen tutkimisesta ja tulkitsemisesta vaikeaa. Mutta jo se, että lapsi haluaa palata luettujen kirjojen pariin uudelleen, kieli siitä, että viestinvälittäminen on ollut onnistunutta. (Haverinen 2011, 3–5.)

Kuvituksen suunnittelussa tuleekin ottaa lapsen kehitystason mukaiset tulkintaedellytykset huomioon. Näköaistin ja havainnoinnin toimintaperiaatteet ovat samat ihmisen iästä riippumatta, mutta lapsella tämän kokemuksen puute voi hankaloittaa tulkintaa. Lapsi tarvitsee dokumentteja, eli tässä tapauksessa kuvia, ajattelunsa rakentamiseen sekä mielikuvituksen ainesosiksi. (Hatva 1993, 115–116.)

7 Lastenkirjaprosessi

7.1 Liisa ihmemaassa -syndrooma

Aloitin kirjan suunnittelun selvittämällä, mitä haastavaa teemaa lähtisin käsittelemään. Lähdin pohtimaan, millaisista aiheista olisin itse lapsena kaivannut tietoisuutta ja vertaistukea. Koin, että tyypillisistä aiheista, kuten ahdistuksesta ja surusta on tehty jo niin paljon kirjallisuutta, joten halusin lähestyä jotain vieraampaa teemaa. Mieleeni piirtyikin heti aihe, jonka kanssa olen kamppailut itse lapsesta aikuisuuteen saakka. Kyseessä on Liisa ihmemaassa -syndrooma.

Liisa ihmemaassa -syndrooma, joka tunnetaan myös Toddin oireyhtymänä, on harvinainen neuropsykologinen oireyhtymä. Oireyhtymässä esiintyy subjektiivisia havaintojen ja kokemusten aistiharhoja. Tällaisia voi olla esimerkiksi esineiden, etäisyyksien ja sijaintien näennäiset muutokset sekä keholliset tuntemukset ja ruumiinkuvan vääristymiset. Oireyhtymää esiintyy tavallisesti lapsilla etenkin yön aikaan, mutta myös aivojen toimintahäiriöiden kuten epilepsian, kuumehoureen tai migreenin laukaisemana. (Wikipedia 2024.)

Sain vasta aikuisiällä tietää nimen kohtaamalleni aiheelle sekä mistä siinä on kyse. Koska en tiennyt, mistä on kyse enkä osannut selittää aihetta kenellekään, en myöskään puhunut siitä. Aihe on herättänyt itsessäni nuorempana paljon traumaattisia ja pelottavia hetkiä sekä yksinäisyyden tunnetta, koska en ymmärtänyt sitä, mitä koen. Mielestäni tapaus sopii loistavasti kirjani teemaksi. Syndrooma avaa myös hyvin paljon mahdollisuuksia kirjani kuvituksia varten ja aiheen myötä pystyn antamaan kyseiselle kokemukselle enemmän näkyvyyttä.

7.2 Juoni

Tarinaa kehittäessä lähdin liikkeelle omista kokemuksistani. Itselläni syndrooman luomia tuntemuksia on herännyt aivan tavallisissa hetkissä, mutta enimmäkseen öisin. Siksi halusin keskittää myös kirjan tapahtumat iltaan ja yöhön. Yöllä kaikki vaikuttaa aina myös monin kerroin pelottavammalta kuin päivällä. Yö myös mahdollisti sen, että syndroomaa voidaan lähestyä helposti pahan unen kautta, mikä ei ole totta, vaikka se siltä tuntuisi.

Tarinaa suunnitellessa kehitin muutaman eri vaihtoehdoisen kulkusuunnan juonelle. Lopulta yhdistelin vaihtoehtoista parhaat palat samaan tarinaan, joista syntyi kertomus lapsesta, joka kokee outoja tuntemuksia ja joutuu sitä kautta kummalliseen seikkailuun. Omien kokemusten, pelkojen kohtaamisen sekä turvallisen vanhemman toiminnan kautta lapsi kuitenkin ymmärtää, ettei asiat ole niin pelottavia miltä näyttävät.

Alussa lapsi kokee kotonaan kummallisia tunteita, joita ei täysin ymmärrä ja se jopa pelottaa. Etäisyydet muuttuvat, tavarat tuntuvat painavilta ja ympäristö tuntuu liikkuvan. Nukkumaan mennessä lapsi kertoo äidilleen tuntemuksistaan, joka ei kuitenkaan ota lapsen huolta vakavissaan. Vanhemman etäinen reaktio aiheuttaa lapselle tunteen siitä, ettei hän ja hänen ongelmansa tule kuulluksi, mikä puolestaan aiheuttaa yksinäisyyden tunnetta.

Nukahtaessaan lapsi herää yhtäkkiä täysin uudesta maailmasta. Maailmasta, jossa kaikki on nurinkurista ja epänormaalia. Aivan kuin hänen aikaisemmat keholliset tunteet olisivat heränneet eloon. Kummallinen maailma tuntuu niin todelliselta ja se pelottaa lasta, mutta pelkoa lisää entisestään maailmassa esiintyvä mörkö.

Tämä kaikki saa lapsen täysin pois tolaltaan, jolloin mörkö huomaa lapsen pelon. Pelottavaksi koettu mörkö alkaakin odottamatta lohduttamaan itkevää lasta. Mörkö rauhoittelee ja opettaa hengitysharjoitusta lapselle, mikä palauttaa lapsen taas omaan huoneeseensa. Turvallisessa ympäristössä he käyvät

keskustelua tapahtuneesta ja mörkö vakuuttaa, ettei hänen maailmassaan tarvitse pelätä.

Keskustelun aikana lapsen isä tulee huoneeseen, jolloin mörkö katoaa ja lapsi saa myös turvalliselta vanhemmalta tarvitsemaansa lohtua. Isä kertookin Utulle tietävänsä, että tämän kokemastaan asiasta on kyse Liisa ihmemaassa - syndroomasta. Isä kertoo, mistä siinä on kyse ja vakuuttaa, ettei tilannetta tarvitse pelätä. Lopulta hän myöntää kokeneensa itsekin saman kyseisen seikkailun.

Tämän myötä Utun on helpompi suhtautua pelottavaan tilanteeseen, sillä tietää, ettei kyseessä ole mitään vakavaa tai pelottavaa. Keskustelun jälkeen Utu menee takaisin sänkyyn hymyssä suin. Hän tietää, ettei ole yksin ja ensi kerralla kumman tunteen sattuessa hän tietää mistä on kyse. Enää myöskään unimaailmaan päätyminenäkään ei pelota, sillä hänellä on siellä ystävä odottamassa eli Nuur.

7.3 Hahmot

7.3.1 Hahmojen synty

Tarinan hahmot lähtivät muovautumaan juonen kanssa samanaikaisesti. Minulle oli heti alusta alkaen selkeää, että tarinan päähenkilö on nuori lapsi, joka kohtaa pelkonsa mörkömäisenä hahmona. Tällainen lähestymistapa on hyvin tyypillinen lastenkirjoissa ja lapselle selkeää. Ennen lopullista tarinan suunnittelua pohdin paljon tulisiko henkilöhahmojen olla eläimiä, sillä niiden piirtäminen luonnistuu itseltäni parhaiten. Pallottelin eri eläimiä vedenalaisista kaloista söpöihin pörröisiin pupuihin. Päädyin kuitenkin kuvittamaan ihmisiä, sillä koin heihin olevan helpompi samaistua. Koin myös, että ihmismaailmassa outojen kokemusten kokeminen on kummallisempaa, kun taas eläinmaailmassa tällaisten kuvittaminen ei saata tuntua niin vieraalta.

Halusin pitää kirjan hahmojen lukumäärän pienenä ja intiiminä, jolloin olisi helpompaa pitää juoni yksinkertaisena ja selkeänä. Tällöin aikaa ei kuluisi myöskään sivuhahmojen luomiseen sekä esittelyyn. Näin minulla olisi myös mahdollisuus pitää hahmojen väliset suhteet intiiminä ja luoda enemmän painoarvoa itse tarinan teemaan.

Halusin pitää kirjan henkilöt sukupuolineutraaleina, jotta ne olisivat samaistuttavia mahdollisimman monelle. Valitsin myös hahmojen nimet tämän mukaan. En kuitenkaan tiedä, onnistuinko tarkoituksessani niin hyvin, mutta jätän lopullisen tulkinnan tästä lukijoille itselleen, sillä se ei ole tarinan osalta kuitenkaan merkittävintä.

7.3.2 Utu

Tarinan päähenkilönä toimii Utu, joka on perheen ainut lapsi. Utu on samaa ikäluokkaa, kuin kirjalle suunnittelemani kohderyhmä eli alle 10-vuotias. Aluksi suunnittelin hänelle tummat piirteet (kuva 10), mutta jostain syystä hahmon värimaailma ei tuntunut oikealta ja lopulta hänestä tulikin hyvin vaalea, kiharahiuksinen hahmo (kuva 11).

Kuva 10. Varhainen luonnos Utusta.

Kuva 11. Utun valmis kasvoluonnos.

Tarkoitukseni oli luoda Utusta mahdollisimman samaistuttava hahmo, johon lapset voisivat tuntea yhteenkuuluvuutta. Mielestäni Utusta tuli varsin sympaattisen näköinen, mutta valmista tuotosta tarkastellessani en kuitenkaan itse saa Utusta hahmona oikein mitään irti. Mielestäni hänestä jäi uupumaan joitain hyvän päähenkilön piirteitä, mutta hän saavuttaa tarinassa kuitenkin hyvän kehityskaaren ja mahdollisuuden kasvamiseen.

7.3.3 Nuur

Kirjan toinen tärkeä hahmo on Nuur, eli lapsen mörkö. Mörön suunnittelussa haastavinta oli sopivan ulkomuodon löytäminen. Loin erilaisia versioita mörölle, joista tuli omasta mielestäni liian pelottavia lastenkirjaan (kuva 12 ja 13). Lähestyin hahmoa liian aikuismaisin silmin. Muistellessani omia kokemuksia lapsuuden lukuhetkistä, mörköjen ei tarvinnut olla mitenkään erityisen pelottavia, jotta ne jäivät lapsen mieleen kummittelemaan pidemmäksi aikaa.

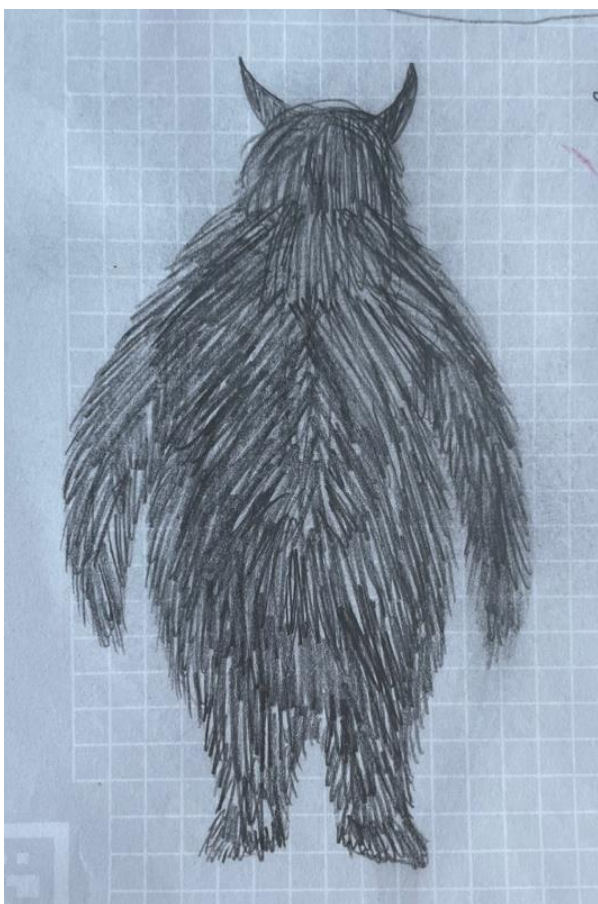

Kuva 12. Varhainen luonnos Nuurista.

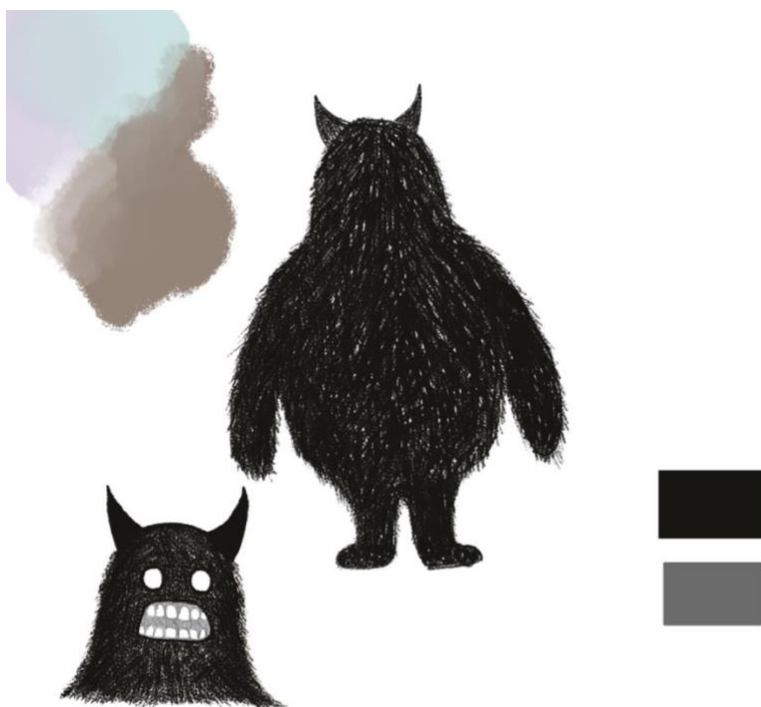

Kuva 13. Hahmotelma Nuurista.

Halusin, että mörkö vaikuttaa aluksi lapsesta hieman pelottavalta, mutta lopussa hahmolla olisi mahdollisuus muuttua lapsen silmin ei-niin-pelottavaan muotoon. Valitsin mörölle tummat värit, jotta siitä välittyisi pelottavampi ja synkempi tunnelma. Mörkö ei myöskään istu väreilykseltään kuvaamaani unimaailman värien sekaan, jolloin se kiinnittää huomion. Hahmolla olisi voinut olla mahdollisuus vaihtaa lopussa ulkomuotonsa lisäksi myös väriään johonkin lempeämpään, mikä kuvastaisi sitä, ettei vaaraa olekaan. Päätin kuitenkin pitää mörön värin tummana korostaakseni sitä, että asiat eivät ole aina niin pelottavia, vaikka ne näyttäisivät siltä ja ulkonäkö voi pettää. Lopulta Nuurista muodostui musta, sarvipäinen sekä karvainen olento, joka pystyy muuttamaan muotoaan. (kuva 14).

Kuva 14. Hahmotelma Nuurista.

Kuva 15. Nuurin valmis luonnos.

Se miksi halusin Nuurin vaihtavan muotoaan kuvaa pelkoa ja sen kohtaamista. Aluksi asiat pelottavat, mutta kohdattuasi ne, suhtautumisesi pelkoon muuttuu. Yhdistin sarvet heti Nuurin pelottavaan muotoon, sillä se tuntui luonnolliselta valinnalta.

Sarvet mielletään yleisesti pahuutta ja voimaa symboloiviksi piirteiksi ja niiden esiintymisen on tarkoitus herättää luonnostaan jonkinlaista pelkoa vastaavaa tunnereaktiota. Yleensä sarvia onkin esiintynyt kautta aikojen jumalahahmoilla, demoneilla tai muilla pimeyden olennoilla. Sarvien voimakas symbolinen merkitys juontaakin juurensa vuosituhansien taa kulttuurisen evoluution, uskomuksien, etnisten vuorovaikutusten sekä psykologisten vaikutusten seurauksena. (Karagozoglul 2023.)

Nuurin lempeän puolen kuvaaminen pörröisenä ja pulleana, jolla on eläimen korvat (kuva 16), tuntui myös heti hyvin luonnolliselta valinnalta. En halunnut muuttaa hahmon ulkonäköä kuitenkaan hirveän radikaalisti, jolloin pelko ei olisi kadonnut täysin vaan säilyisi hallittuna. Koin, että terävien sarvien sijaan eläimelliset piirteet olisivat lapselle lähestyttävämpiä.

Miellämme yleensä pörröiset, pehmeät, pienet, vauvat ja pennut söpöiksi. Kun näemme mielestämme jotain söpöä, aivoissamme aktivoituu alueita, jotka liittyvät tunteisiin, kuten palkitsemiseen, mielihyvään ja motivaatioon. Tällöin dopamiini vapauttaa mielihyvän tunteisiin liittyviä välittäjäaineita. Söpöihin asioihin reagoiminen tällä tavalla juontaa juurensa kauas evoluutioon, kuten hoivaviettiin ja suojeleluun, joka on inhimillinen piirre ihmisessä luonnostaan. (Wisner 2025.)

Kuva 16. Nuurin lempeä muoto.

Onnistuin mielestäni mörön hahmossa todella hyvin, sillä se sai lopulta monia ulottuvuuksia ja merkityksiä. Mörköä voi pitää itse Liisa ihmemaassa syndrooman ruumiillistumana, mutta samalla itse pelkona, joka kohdataan. Lopussa möröstä tulee jonkinlainen opastaja lapselle sekä ystävyyden symboli.

7.3.4 Vanhemmat

Kirjassa esiintyy myös lapsen vanhemmat. Heille ei ole nimiä ja he esiintyvät kirjassa pelkästään äitinä ja isänä. Utun äiti ei näytkään kukaan kuin varjon kautta (Kuva 17.) Tämä hetki kuvastaa sitä, kun lapsi kertoo huolestaan

vanhemmalleen ja tuntee olevansa yksin kokemansa asian kanssa, koska vanhempi ei huomioi asiaa tarvittavalla tavalla.

Kuva 17. Utu ja äidin varjo.

Vasta tarinan lopussa nähdään Utun isä. Hän tulee tarkistamaan onko lapsella kaikki hyvin, ja huomattessa lapsen olevan suunniltaan, hän antaa tälle lohtua sekä selittää lapselle tämän kokemasta pelottavasta asiasta. Koska usein lapselle omat vanhemmat ovat ensisijaisia suunnannäyttäjiä, vanhemman tietoisuus pelottavasta asiasta luo lapselle turvallisen olon ja kokemuksen siitä, ettei ole hätää. Usein myös tieto siitä, että kokemilleen asioille löytyy selitys, ja että muutkin kokevat samoja asioita, tekee niihin suhtautumisesta helpompaa.

Tein tietoisien valinnan olla näyttämättä molempia vanhempia samaan aikaan. Se miksei, äitiä näy lopulta ollenkaan helpotti hieman omaa kuvitustyötäni ja lopullisen tarinankulun myötä hän ei myöskään tuntunut sopivan mihinkään väliin esittäytymään. Pohdin olisiko ollut parempi, jos molemmat vanhemmat olisivat tulleet lohduttamaan Utua kirjan lopussa, mikä olisi korostanut perheen sisäistä yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä. Päädyin kuitenkin kahden keskeisen hetken isän ja lapsen välillä luovan tiiviimpää ja merkityksellisempää tunnelmaa sekä sidettä. Toisen etäisen vanhemman avulla pystyin luomaan lapselle tunteen siitä, ettei tule kuulluksi, joka puolestaan lisäsi tämän

yksinäisyyden tunnetta. Näin hänellä olisi kuitenkin vielä toinen vanhempi, joka toimii lohduttavana ja turvallisenä osapuolena. Tästä muodostuikin tarinaan yksi tärkeä elementti lapsen tunteiden tarkastelussa.

7.4 Kuvitustyö

Alkuperäinen tarkoitus oli toteuttaa kuvitukset Adobe Illustratorilla, mutta päädyin kuvittamaan Adobe Photoshopilla. Photoshop oli itselleni kuvittamiseen melko uusi tuttavuus, mutta koin sen kanssa työskentelyn miellyttävämmäksi kuin Illustratorilla vektorien avulla piirtämisen. Toteutin kuvitukset tietokoneella piirtoalustan avulla.

Alussa aikaa kului paljon oman kuvitustyylin löytämiseen. Hain siihen inspiraatiota muista lastenkirjoista sekä Pinterestistä. Koen, että itselleni realististen asioiden kuvittaminen on hankalaa esimerkiksi ihmisten ja perspektiivien kuvaaminen oikealla lailla. Koska kyseessä on lastenkirja, realistisuuden tavoittelemisen ei ole olennaista ja koin sen itselleni eduksi. Tällöin ei haittaa, vaikka kaikki eivät ole niin kuin oikeasti pitäisi. Myös lastenkirjani teema, jossa kuvaan aistiharhoja antoi etua siihen, että voin venyttää realistisuuden rajoja, miten haluan. Lopulta oma tyyli alkoi löytymään kokeilemalla eri tekniikoita sekä siveltimiä ja kuvittaminen alkoi sujumaan.

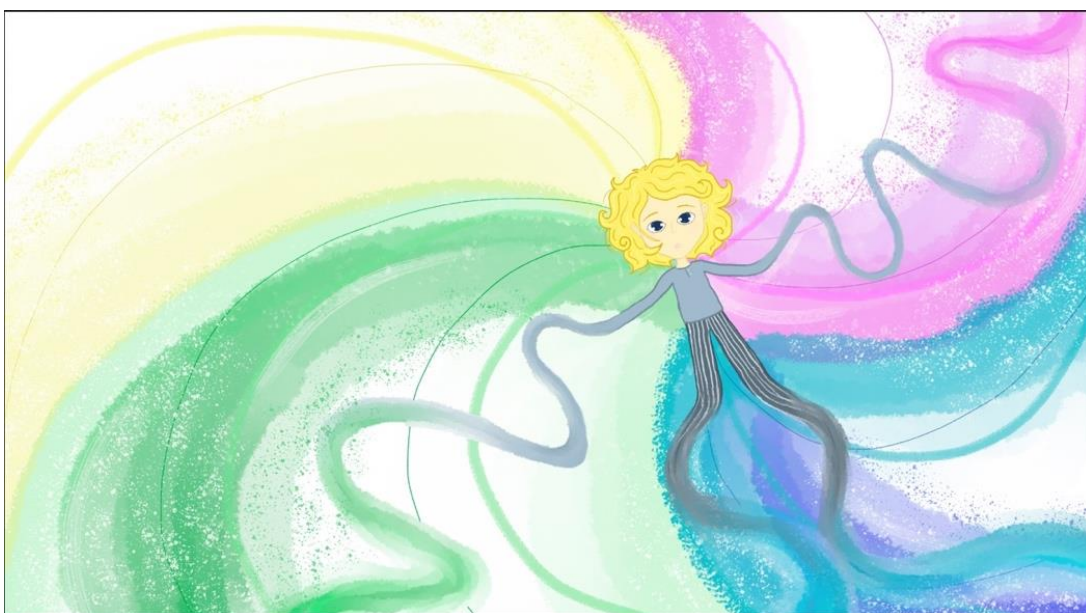

Kuva 18. Varhainen luonnos kylpyhuoneesta.

Käsitellessäni aihetta, jossa koetaan aistillisia harhoja ja tuntemuksia, oli tärkeää saada kuvitettua nämä asiat mahdollisimman suurieleisesti, jotta tuntemukset välittyvät lukijalle. Kuvissa 19–22 koetaan kehollisia sekä etäisyyksien muutoksia, kun tavalliset asiat tuntuvat eriskummallisilta ja normaalista poikkeavilta. Mielestäni erityisesti kuva 22 kuvastaa tyhjentävästi tunnetta, jolloin ympäröivä maailma tuntuu suurelta itseesi verrattuna.

Kuva 19. Etäisyyksien muutoksien kuvaamista.

Kuva 20. Kehollisten muutosten kuvaamista.

Kuva 21. Portaikko muuttuu.

Kuva 22. Ympäröivän maailman muutosten kuvaamista.

Itse unimaailman, johon Utu päätyy, kuvasin tarkoituksella hyvin sekalaisena ja epätodellisena, jotta syndrooman aiheuttamat harhat välittyisivät lukijalle mahdollisimman tehokkaasti (kuva 23.) Kuvasin Utun normaalissa koossaan, mikä luo selkeän mittapisteen sille, että kaikki muu kuvituksen epäsuhtaisuus korostuu. Talot ovat ihmistä pienempiä, kun taas kasvit ovat hyvin suuria tähän verrattuna. Kuu on tavalliseen tapaan suuri, mutta taustalla näkyvä lintu on tätäkin suurempi. Kuun kanssa samaan aikaan esiintyvä aurinko on puolestaan hyvin pieni.

Kun ympäristössä esiintyvien elementtien suhteet toisiinsa vaihtelevat, katsojalle välittyy tunne sekavuudesta ja hallitsemattomasta logiikasta. Kuvituksessa katse ei kiinnity mihinkään tiettyyn elementtiin vaan koko kuva on pääosassa. Tällöin kokemus siitä, että todellisuudessa ei ole loogista järjestystä tai hierarkiaa korostuu.

Kuva 23. Unimaailma.

Kuvituksissani keskeisimpänä keinona hyödynsin kasvojen ilmeitä tunnetilojen välittämisessä, sillä mielestäni se on kaikkein tehokkain ja toimivin tapa välittää viestejä lapsille. Kuvassa 24 nähdään lähikuva Utun pelokkaista kasvoista, kun tämä kohtaa mörön ensimmäisen kerran. Lähikuvan avulla katsoja keskittyy kuvan välittämään intensiiviseen tunteeseen, jolloin poissuljetaan kaikki muut ylimääräiset tekijät. Kuvituksessa nähdään myös mörön paha enteilevä varjo Utun kasvoilla.

Kuva 24. Lähikuva Utusta.

Kuvituksissani pyrin vaikuttamaan vahvasti myös värien avulla. Kuvassa 25 pyrin ilmentämään Utun pelokkuutta ja hämmennystä käyttämällä tummia sävyjä sekä yksinkertaisia ääriviivoja. Aiemmin tutkimassani lastenkirjassa vastaavaa tekniikka on hyödynnetty tyhjyyden tunteen kuvaamiseen, mutta mielestäni se välittää tehokkaasti myös pelokkuutta sekä tolaltaan menemistä. Aukeaman toisella puolella mörkö on nostanut Utun syliinsä, ja mörön ilme on huolestunut ja hieman hämmentynyt, mikä kertoo katsojalle ensimmäisen kerran siitä, ettei tämä välttämättä olekaan paha hahmo. Tautalla näkyvät harmaat muodot kuvaavat Utun sekalaista tunnekirjoa.

Kuva 25. Utun pelokkaan tunteen kuvaamista.

Kuvassa 26 mörkö lohduttaa Utua ja on myös samalla vaihtanut muotoaan hieman lempeämmäksi pyöristymällä ja terävät sarvet ovat vaihtuneet korviin. Mörkö ei myöskään näynty enää suurikokoisena, vaan on pienentänyt kokoaan ollakseen lähes Utun mittakaavoissa. Tällöin he tuntuvat olevan lapsen kanssa samalla tasolla, aivan kuin aikuiset kyykistyvät lapsen tasolle puhuessaan heille.

Kuvassa 26 mörkö antaa Utulle myös konkreettisia keinoja pelon ja rauhoittumisen hallintaan eli hengitysharjoituksia. Taustalla näkyy edelleen harmaat muodot, mutta tällä kertaa hieman rauhallisempina. Utun rauhoittumista kuvasin keltaisella hohteella. Keltainen väri kuvastaa iloisuutta, onnellisuutta ja se yhdistetään yleensä lämpimään auringonpaisteeseen (JaSie 2025).

Kuva 26. Nuur lohduttaa Utua.

Kuva 27. Utu on kohdannut pelkonsa.

Käytin kuvituksissani paljon sinistä väriä, koska sillä monta tapaa kuvastaa eri tunteita. Sininen voidaan nähdä herkkänä ja surullisena värinä, mutta samaan aikaan se voi näyttäytyä rehellisenä, rentona ja tyynenä sävynä. (JaSie 2023). Kuvasin Utun huoneen sinisen sävyisenä, enimmäkseen, koska on yö, mutta se kuvastaa myös Utun tunteita. Sininen esiintyy, kun Utu on surullinen tai kokee yksinäisyyttä, mutta myös tarinan lopussa, kun Utu on saanut kuulla rauhoittavia sanoja isältään ja kohdannut pelkonsa (kuva 27).

Käytin kuvituksissani myös typografiaa painottamaan tiettyjä kohtia tarinassa. Kuvassa 22 korostin sanoja 'suuri' ja 'pieni' fontin koon avulla sekä kuvassa 26 korostin sillä hengitysharjoituksen laskemista. Kuvituksien apuna tekstit ylipäättään tukevat merkittävästi tarinaa ja vahvistavat viestiä tapahtumista ja tunnetiloista.

8 Lastenkirjani toimivuus terapeutisena välineenä

Kirjani terapeutinen toimivuus ilmenee jo sen käsittelemän aiheen äärellä. Jakaessa tietoisuutta aiheesta, josta ei välttämättä ole ennen kuullut, eli Liisa ihmemaassa -syndroomasta, välittyy siitä lukijalle tunne siitä, että jokin muukin kokee samoja asioita. Lapsen huomatessa, ettei ole yksin asian kanssa, hän saa siitä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä turvaa.

Kokemusten lisäksi kirjassa on tärkeää samaistuttavat hahmot. Lapselle samaistuttavien hahmojen myötä hän voi peilata näihin omia kokemuksiaan ja oivaltaa uusia näkökulmia. Kun päähenkilö kokee samoja tunteita kuin lapsi itse, tarjoaa tämä lapselle mahdollisuuden tarkastella turvallisesti uusia tunteita ja tilanteita. Tiedon jakaminen lisää tuntemusta siitä, että kokemat asiat ovat täysin inhimillisiä ja normaaleja.

Unimaailma, johon Utu päätyy kuvastaa lapsen sisäisiä kokemuksia. Tämä sekä Nuur mörön aineellistaminen helpottaa lasta käsittelemään tunteitaan, kun ne ovat rakennettu joksikin fyysiseksi eivätkä ne ole vain aineeton käsite. Nuur myös symbolisoi pelkoa, jonka lapsi kohtaa. Ensiksi mörkö on pelottava, mutta lapsi keskustelee tämän kanssa ja huomaakin, ettei sillä ole pahoja tarkoituksia. Tämä auttaa lasta näkemään, että pelottavat asiat voidaan kohdata ja niiden kanssa voidaan oppia elämään. Lopulta Nuurista muodostuu ystävä, jonka tapaamista odottaa innolla. Ystävä jakaa kanssasi samat kokemukset ja hänelle on helppo puhua niistä.

Kirjassa esiintyvä elementti torjutuksi tulemisesta oman vanhemman toimesta voi olla valitettavan samaistuttava pinta joillekin lapsille. Utun saadessa kuitenkin Nuurilta sekä isältään kuuntelevan aikuisen mallin elämäänsä, lapsi ymmärtää, että tunteista voi ja kannattaa aina puhua. Lisäksi Utun käymät keskustelut Nuurin ja isän kanssa varmistaa sen, että vaikeat asiat avautuvat lapselle tämän ymmärrykselle sopivalla tavalla. Kuulluksi tuleminen ja tuen saaminen tarjoavat toivoa ja turvaa. Utu tietää, ettei ole yksin ja apua on saatavilla. Hän suhtautuu lopussa itseensä ja pelkoonsa uudella tavalla.

Onnellisen lopun saaminen on oleellinen osa terapeutista lastenkirjaa, sillä se antaa lapselle toivoa siitä, että asioilla on tapana järjestyä. Se myös opettaa moraalista ja optimistisesta näkemyksestä elämää kohtaan. Olisi suorastaan lannistavaa, jos lapsille tarjottaisiin kirjoja, joissa on ikävä loppu ja he oppisivat tällaiseen ajattelumalliin oikeassa elämässä. Kirjassa Utu ei kuitenkaan pelkästään vain palaa turvalliseen tilaansa eikä ole myöskään täysin pelkonsa voittanut. Hän hyväksyy tunteensa sekä tilanteensa ja on valmis kohtaamaan nämä uudelleen. Tämä kuvastaa sitä, että pelkoja ei aina voiteta tuosta vain, sillä niiden eteen täytyy tehdä joskus töitä, mutta sitä ei tarvitse tehdä yksin.

Nuurin opettama hengitysharjoitus on myös konkreettinen väline pelottavien ahdistus- ja stressitilojen hallintaan. Lapsi voi ammentaa tästä apukeinoja omaan elämäänsä, mutta tässä aikuisen tai jopa ammattilaisen tuki ja ohjeistus on tärkeää, jotta keino otetaan oikeaoppisesti käyttöön. Lisäsin tällaisen pienimuotoisen harjoitteen kirjaan, sillä se on ollut itselläni toimiva keino kehon rauhoittamisessa.

Lisäsin kirjan loppuun ohjattuja keskustelukysymyksiä, joita lapsi voi käydä läpi aikuisen kanssa kirjaan liittyen. Kehittämässäni kysymyksissä pohditaan muun muassa sitä, onko lapsi kokenut vastaavanlaisia tunteita, miten Utu käsitteli tarinan aikana kohtaamiaan tunteitaan, millaista apua ja tukea Utu sai, millaisia ajatuksia mörkö herättää sekä miten itse voisi toimia pelottavan tilanteen aikana. Kysymykset antavat kirjalle terapeutista ulottuvuutta ja tekee siitä konkreettisen työkalun. Kysymysten avulla voidaan tukea lapsen käsitystä lukemastaan, ohjata keskustelua olennaiseen suuntaan sekä tarjota lapselle tukea mahdollisten ongelmien ratkaisuun.

Lastenkirjani soveltaa siis useita kirjallisuusterapialle olennaisia käytäntöjä, jolloin sen tarjoaa lapselle mahdollisuuden tunteiden tarkastelulle ja avaa oven emotionaalille kehitykselle. Se kannustaa lasta käsittelemään tilanteita ja normalisoi pelottavia tunteita. Kirja toimii myös siltana lapsen ja aikuisen väliselle vuorovaikutukselle. Tällöin aikuisella on mahdollisuus päästää lapsi ääneen sekä tarjota aikuiselle itselleen väline lapsen sisäisen maailman kohtaamiseen.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöni aikana perehdyin kirjallisuuden merkitykseen ja sen vaikutuksista lapsen mieleen. Samalla syvensin osaamistani kuvitustekniikoista sekä siitä, miten erilaisilla visuaalisilla ratkaisuilla voidaan pyrkiä vaikuttamaan katsojaan. Tarkastelin myös kirjallisuusterapian toimivuutta sekä sen mahdollisuuksia lastenkirjallisuudessa.

Kirjallisuusterapian käsite tuli uutena vastaan opinnäytetyötä tehdessäni eikä alkuperäinen tarkoitus ollut ottaa sitä osaksi työtä. Siitä muodostui kuitenkin merkittävä osa opinnäytetyöhön, mutta samalla sitä oli haastavaa tasapainotella yhdessä muiden teemojen rinnalla. Tämä johtui siitä, että pelkäsin ajautuvani liian terapeuttiseen suuntaan, johon minulla ei kuitenkaan ole ammatillisesti pätevää osaamista.

Haastavien ja arkojen teemojen käsittely lastenkirjallisuudessa on todella tärkeää, mutta tässä kohderyhmän huomioiminen on erityisen merkittävässä roolissa. Vaikka kirjani juoni ei ollut lapsen mielelle mitenkään traumaattinen, niin, on tärkeää osata huomioida heidän ikätasolleen sopivat visuaaliset ratkaisut sekä selittää vaikeat asiat heidän ymmärryksensä mukaisesti. Mielestäni onnistuin lopulta tuottamaan kohderyhmääni palvelevan kirjan.

Liisa ihmemaassa -syndrooma on mielestäni uusi ja erilainen aihe, jolle olisi ehdottomasti tilaa muiden jo käsiteltyjen aiheiden rinnalla. Onnistuin luomaan aiheen ympärille selkeän ja yksinkertaisen, mutta vahvan juonikaaren. Lopputuloksena syntyi teos, joka tarjoaa lapselle samaistuttavia elementtejä ja kokemuksia, antaa mahdollisuuden kasvulle ja kehitykselle sekä sisältää turvallisen lopun. Onnistuin luomaan kirjastani myös toimivan terapeuttisen työkalun siihen sisällyttämieni elementtien avulla.

Mielestäni onnistuin luomaan mielenkiintoisia ja vaikuttavia kuvituksia, joissa sovelsin tutkimieni lastenkirjojen käytettyjä tekniikoita. Huomasin, että valitsemani kirjat palvelivat vahvasti omaa kuvitusprosessiani. Haasteita tuotti

itse unimaailman kuvitus, sillä tuntui, että mahdollisuuksia oli rajattomasti, mutta silti kuvitustyö tökki. En ole täysin tyytyväinen unimaailman lopputulokseen, mutta mielestäni se palvelee tarkoitusta tarpeeksi hyvin. Kuvittaessa aistiharhoja täytyi myös olla varovainen, etten herättele omaa Liisa ihmemaassa syndroomani eloon.

Haastavaa oli pitää hahmot, varsinkin Utu, saman näköisenä läpi kirjan. Tämän huomaa selkeästi verrattaessa ensimmäistä valmista luonnoskuvaa Utusta kirjan viimeisiin kuvituksiin. Huomasin kuvitusten valmistuessa, että tarinaan tarvittiin lisää täytekuvia, sillä kirja tuntui etenevän liian vauhdikkaasti. Täytekuvat ratkaisivat myös sen ongelman, kun kuvitukseni eivät aina huomioineet tekstin oikeaoppista sijoittelua, jolloin sopivia paikkoja teksteille tuntunut löytyvän. Jotta kokonaisuudesta tulee tasapainoinen ja helposti luettava, on tärkeää huomioida kuvituksissa tekstien oikea oppinen sijoittelu.

Kaiken kaikkiaan olen varsin tyytyväinen kirjan lopputulokseen, sillä sain jakaa siihen omia haastavia kokemuksiani mielestäni onnistuneella tavalla. Paremmalla suunnittelulla olisi kuitenkin säästetty kuvitustyössä aikaa ja vaivaa. Opinnäytetyön tutkimukset olivat mielenkiintoisia ja merkittäviä erityisesti kuvittajan näkökulmasta, sillä ne syvensivät ymmärrystäni lapsen kokemuksista, kuvituksen vaikutuksesta sekä tarinankerronan keinoista. Tutkimuksieni tueksi olisi ollut kuitenkin kiinnostavaa vielä selvittää, miten itse kohderyhmä ottaisi kirjan vastaan.

Lähteet

- Aspegren, S. 2024. Hautajaisissa sataa aina. Rovaniemi: Sininen jättiläinen.
- Bondestam, L. 2020. Elämäni pohjalla. Helsinki: Teos.
- Graafinen. 2015. Kuvitus.
<https://www.graafinen.com/suunnittelu/kuvitus/kuvitus/>. 5.3.2025.
- Hakulinen, T. 2025. Sana hallussa. Vanhemmat lukekaa pienelle lapsellenne.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>. 19.1.2025.
- Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen.
 Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Happonen, K. 2016. Mur, eli karhu. Helsinki: Tammi.
- Haverinen, H. 2011. Lapselle mielekkään kuvituskuvan tekeminen:
 Lasten runokirjan toteutus luovan prosessin näkökulmasta.
 Metropolia Ammattikorkeakoulu. Medianomi. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105178279>. 5.3.2025.
- Ikonen, T., Marttila, S. & Vaijärvi, K. 1978. Lue lapselle! Helsinki: Weilin+Göös.
- Jensen, L. L. 2020. The Effects of Bibliotherapy on Students Experiencing Grief, Loss and Trauma. Kasvatustieteiden ala. Maisterin tutkinto.
<https://openriver.winona.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1148&context=counseloreducationcapstones>. 22.10.2025.
- JaSie, 2023. Värien psykologiaa – Sininen. <https://urly.fi/3W7m>. 15.4.2025.
- JaSie. 2025. Värien psykologiaa – Keltainen.
<https://www.jasie.fi/post/varien-psykologiaa-keltainen>. 15.4.2025.
- Järvelä, K., Heikkilä, L. & Marjamäki, A. 2022. Sadutus.
<https://pikkunorssi.fi/sadutus/>. 22.10.2025.
- Karagozoglu, A. 2023. The Devil's Horns. Unraveling the symbology across cultures and beliefs. <https://vocal.media/horror/the-devil-s-horns>. 15.4.2025.
- Latvanen, H. 2022. Lähisuhdeväkivalta lastenkirjallisuudessa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen ja kulttuurin tiedekunta.
 Kandidaatintutkielma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202203142522>. 19.1.2025.
- Loiri, P., Juholin, E. 1998. Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Lukukeskus. 2025. 10 Faktaa lukemisesta lapsille.
<https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lapsille/>. 19.1.2025.
- Lumooja. 2024. Kirjallisuusterapia kehittää lasten ja nuorten tunnetaitoja.
<https://lumooja.fi/2024/04/22/artikkeli-kirjallisuusterapia-kehittaa-lasten-ja-nuorten-tunnetaitoja/>. 19.1.2025.
- Luomaranta, M. 2021. Kuvakirjasta on moneksi: Tarpeellisten aiheiden kartoitus Ilmajoen sosiaali- ja kasvatustieteen työssä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202103203625>. 19.1.2025.
- Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, M. & Hannukkala, M. 2015. Lapsen mieli – Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Mäki, S & Arvola, P. 2009. Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten

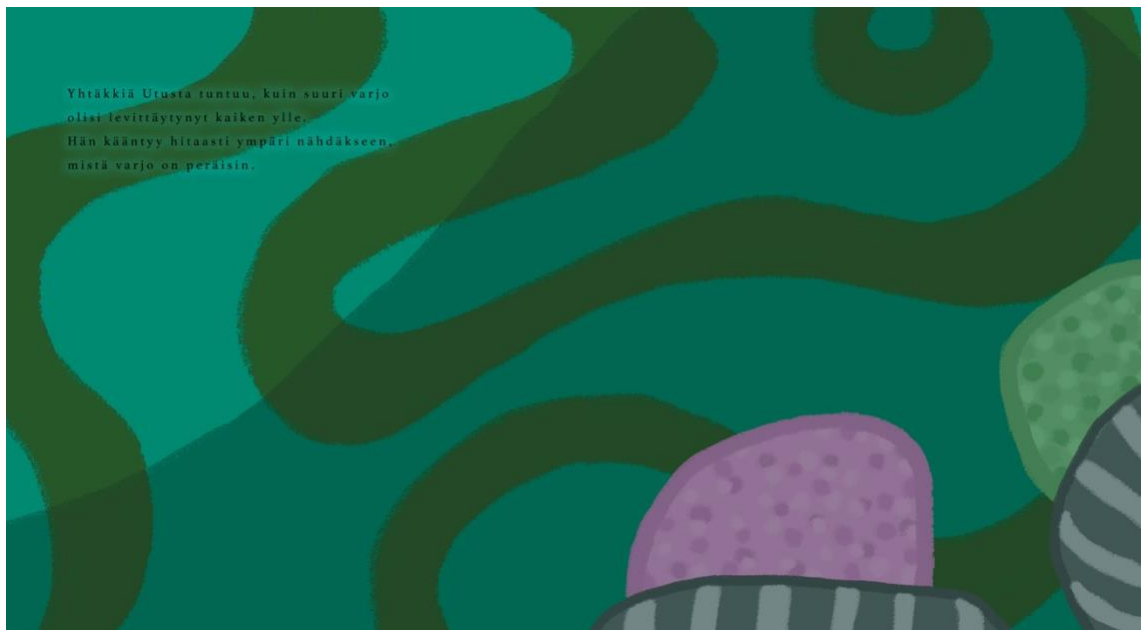
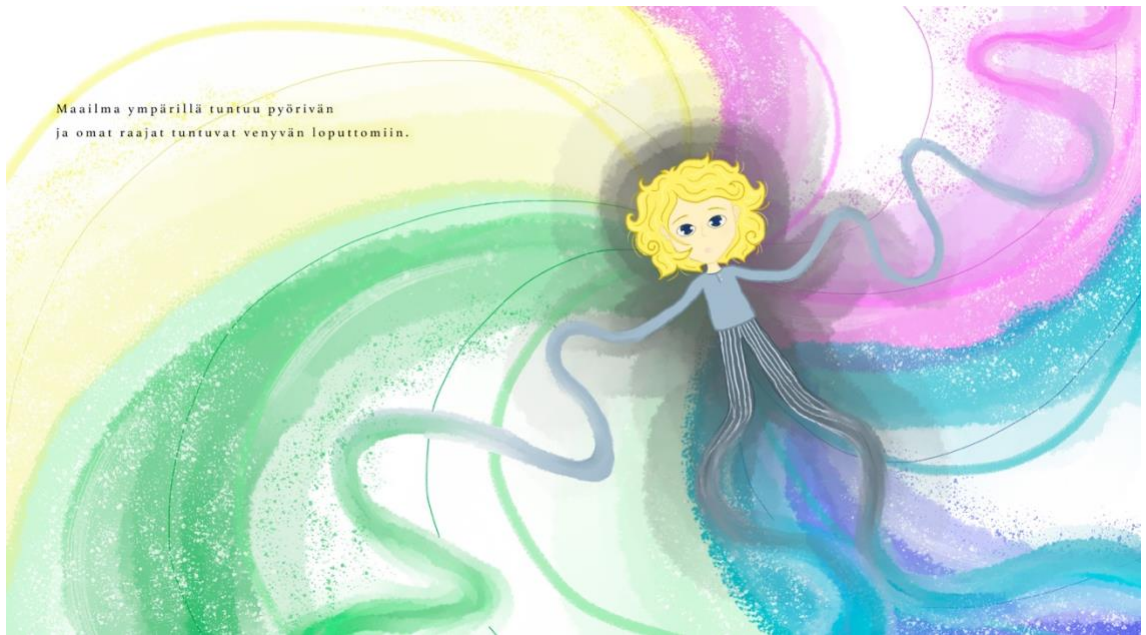
- kirjallisuusterapiaan 1. Helsinki: Duodecim.
- Närhi, K. 2022. Kadoksissa. Helsinki: Capuchina Kustannus.
- Oittinen, R. 2004. Kuvakirja kääntäjän kädessä. Helsinki: Lasten Keskus. Opetushallitus. 2025. Kuvalukutaito.
<https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/eka-suomi-opettajan-opas/tukea-kirjan-kayttoon/kuvanlukutaito>. 19.1.2025.
- Pelliccioni, S. 2020. Meidän piti lähteä. Helsinki: Schildts & Söderströms.
- Pelliccioni, S., Snellman, M. & Szalai, K. 2020. Muistan sinua rakkaudella. Helsinki: Teos.
- Ruohonen, H. 2017. Minun kadonnut äitini. Helsinki: Schildts & Söderströms.
- Suvilehto, P. & Ebeling, H. 2008. Kirjallisuusterapia lasten ja nuorten kehityksen tukena. <https://www.duodecimlehti.fi/duo97092>. 13.3.2025.
- Sinikumpu, S. 2017. Miten lastenkirja kuvitetaan? Sidosryhmien näkemyksiä lastenkirjan kuvittamisesta. Lahden ammattikorkeakoulu. Graafinen suunnittelu. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201704275552>. 19.1.2025.
- Suvilehto, S. 2020. Oi ihana satu. Lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaa. Helsinki: Avain.
- Tieteen termipankki. 2014. Kuvakirja.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kuvakirja>. 19.1.2025.
- Tieteen termipankki. 2017. Satu.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:satu>. 19.1.2025.
- Typpö, A. 2025. Kirjallisuusterapia – mitä se oikein on? Sananhaltija. 2025. Blogi. <https://sananhaltija.fi/blogi/mita-on-kirjallisuusterapia>. 22.10.2025.
- Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut. Tampere: Tammi.
- Wikipedia. 2024. Liisa ihmemaassa -syndrooma.
https://fi.wikipedia.org/wiki/Liisa_ihmemaassa_syndrooma. 6.3.2025.
- Wiman, A. 2022. Hyvinvoiva lapsi oppii. Helsinki: Otava.
- Wisner, W. 2025. The psychology of cuteness and why we're drawn to the adorable. <https://www.verywellmind.com/the-psychology-of-cuteness-11702050>. 15.4.2025.

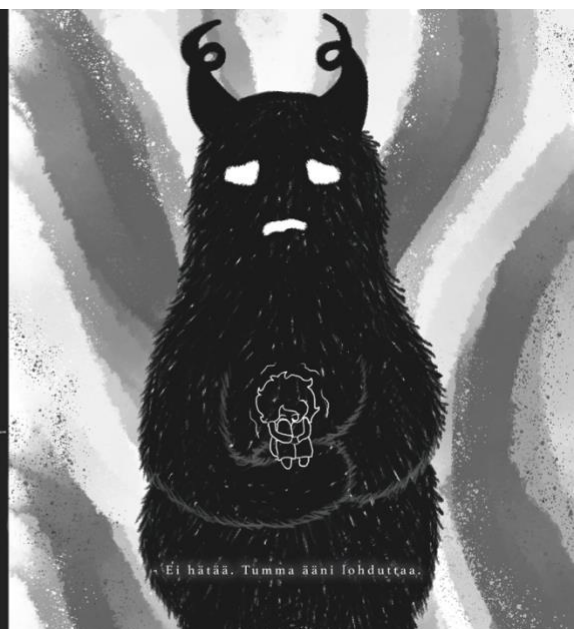
Valmis kuvitus

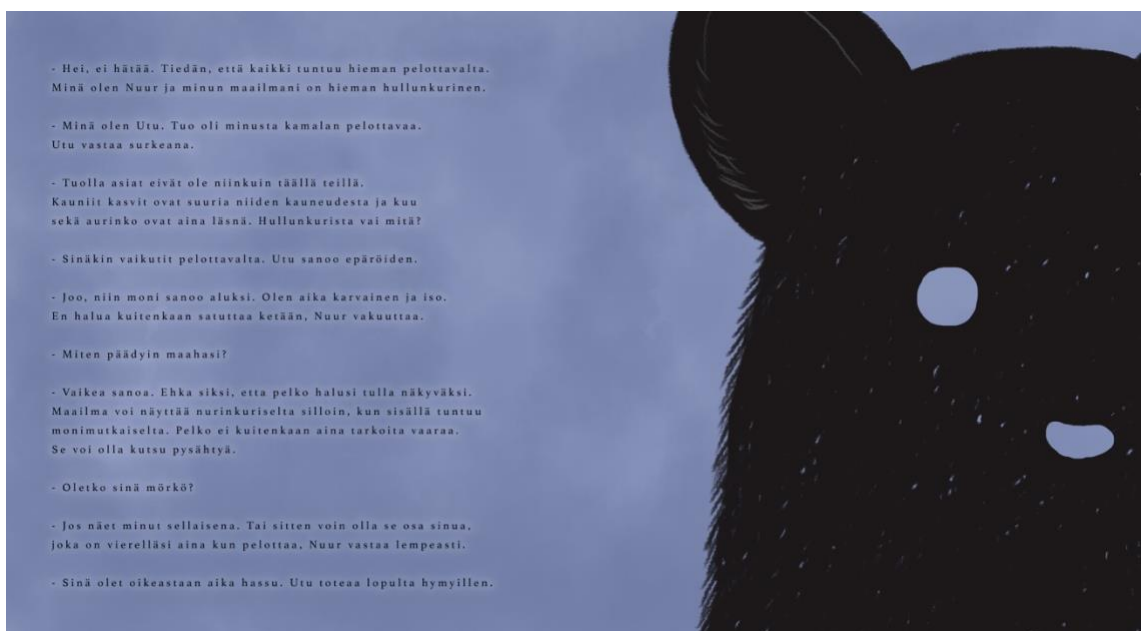

Olerko sinä koskaan kokenut Utun tavoin kummallisia tunteita?
Miltä sinusta tuntui, kun Utun äiti ei ymmärtänyt Utun huolta?
Millaista apua ja keneltä Utu sai tarinassa?
Millaisia ajatuksia Nuur herätti sinussa?
Mitä Utu oppi tarinan aikana? Opitko sinä jotain uutta?
Miltä Utusta tuntui lopussa, kun hän tiesi, ettei ole yksin?
Mitä sinä voisit tehdä, jos sinua joskus pelottaa?